

Sami Lehesvuori
Yliopistonlehtori
Opettajankoulutuslaitos
Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta
Jyväskylän yliopisto

DIALOGISUUS

Dialogisessa opetusvuorovaikutuksessa korostuu opettajan ja oppijoiden ideoiden ja ajatusten tasavertainen huomioiminen (Bakhtin, 1986). Oppijoiden ajatukset huomioidaan tasavertaisina opettajan ajatusten ja opiskeltavan asiasisällön kanssa. Perinteisen opetuksen, joka koostuu kysymys-vastausvuoroista, sijaan dialogisessa opetuksessa opettajan aloitteet ja palauteketjut rikastuttavat ja laajentavat keskustelua avoimmaksi kohti yhteisen ymmärryksen rakentamista. Dialogisen opetusvuorovaikutuksen on havaittu olevan yhteydessä oppijoiden oppimistuloksiin (Muhonen ym., 2018), mikä kannustaa dialogiseen opetusvuorovaikutukseen ja sen harjoitteluun opettajankoulutuksessa ja opettajien täydennyskoulutuksessa.

Dialogisen opetuksen periaatteet ja ilmenemismuodot

Opetuskeskusteluissa dialogisuus ilmenee osallistujien välisenä vuorovaikutteisena ja avoimena suhtautumisena muiden ajatuksiin ja ideoihin. Dialoginen opetus voi ilmetä periaate-, strategia- ja indikaattoritasolla (Alexander, 2006). Alexanderin mukaan dialogista opetusta kuvaavat seuraavat periaatteet: (1) Kollektiivisuus, jolloin oppijat ja opettaja keskustelevat ja työskentelevät yhdessä joko ryhmissä tai koko opetusryhmän kesken; (2) Vastavuoroisuus, eli opettajat ja oppijat kuuntelevat toisiaan ja huomioivat eri näkökulmia; (3) Kannustavuus, jolloin oppijat esittävät ajatuksiaan vapaasti ilman ”väärän vastauksen” pelkoa ja opettaja ja oppijat auttavat toisiaan yhteisen ymmärryksen saavuttamiseksi; (4) Kumulatiivisuus, eli että opettaja ja oppijat huomioivat toistensa ideoita ja kokemuksia ja rakentavat niiden varaan uutta asiaa opiskeltaessa; ja (5) tarkoituksenmukaisuus, jolloin dialogi edesauttaa opetuksellisten tavoitteiden saavuttamista. Vaikka Alexanderin periaatteissa korostuva tavoitekeskeisyys voi olla haaste autenttiselle dialogisuudelle, on se kuitenkin olennainen osa merkityksellistä oppimista (Lehesvuori, 2013). Jotta oppijat rohkaistuvat esittämään ajatuksiaan, tulee ilmapiirin olla turvallinen, dialogille tulee antaa aikaa ja oppijoita on hyvä kannustaa keskusteluun. Dialogista vuorovaikutusta voidaan edistää konkreettisin harjoittein, joissa oppijoita kannustetaan esittämään, perustelemaan ja laajentamaan ajatuksiaan (Lehesvuori ym., 2017).

Strategioita dialogisuuden edistämiseksi voivat olla esimerkiksi avointen kysymysten esittäminen tai dialogisen argumentoinnin harjoittelu (Lehesvuori ym., 2017). Opettajan käyttämiä dialogisia lähestymistapoja ja strategioita ilmentävät dialogiset indikaattorit (Lehesvuori ym., 2018). Havaittavia dialogisuuden ilmenemismuotoja ovat esimerkiksi opettajan vastauksille antama pidempi odotusaika ja kannustava palaute, jotka edesauttavat pidempien vastavuoroisten vuorovaikutusketjujen muodostumista (IRPRP: I = Initiation/opettajan aloite, R = Response/oppijan vastaus, P = Probe/opettajan tiedusteleva palaute).

Dialogisuus ja formatiivinen arviointi

Oppijoiden esittämiä ihmetteleviä kysymyksiä voidaan pitää dialogisemman ilmapiirin ilmentymänä (Aguiar ym., 2009). Dialogisuuden ja formatiivisen arvioinnin kannalta on olennaista, kuinka opettaja huomioi oppijoiden kysymykset osaksi opetusta. Formativista arviointia ei ole syytä ymmärtää vain ketjutettavina summatiivisinä arviointeina vaan se tulisi ennen kaikkea nähdä syklisenä ja pitkittäisenä oppimista tukevana vuorovaikutteisena jatkumona. Opetuskeskusteluissa on tärkeää, että opettaja pyrkii selvittämään, ei pelkästään mitä oppijat tietävät, vaan erityisesti mitä on heidän ajatustensa ja mielipiteidensä takana (Furtak ym., 2016). Opettajan avoimet ja ajatteluun kannustavat aloitteet ja kannustava oppimista eteenpäin ohjaava palaute ja tuki ovat olennaisia tekijöitä vuorovaikutteisessa formatiivisessa arvioinnissa. Dialogisuudella voidaan edesauttaa eri näkökulmien esille tuloa ja niiden huomioimista.

Kohti dialogisempaa opetusvuorovaikutusta

On havaittu, että dialogisuuden periaatteet ovat omaksuttavissa, mutta opettajat ja opettajaopiskelijat tuovat toistuvasti esille myös haasteita dialogisuuteen liittyen (Metsäpelto ym., 2017). Yleisiä haasteita ovat esimerkiksi opetettava asiasisältö ja rajallinen aika sen käsittelemiseen. Epäily oman sisältötiedon ja vuorovaikutustaitojen riittävydestä ohjaa helposti opetuskeskusteluita opettaja- ja asiasisältökeskeisempään (auktoritatiivisempaan) suuntaan. Dialogisia vuorovaikutuksen elementtejä on mahdollista omaksua osaksi omaa opetusta myös ylemmillä, tyypillisesti oppiainekeskeisemmillä luokka-asteilla, vaikka se vaatii opettajalta suunnitelmallisuutta ja pitkäjänteistä harjoittelua. Tärkeimpänä edellytyksenä dialogisuuden lisäämiseen on tietoisuuden lisääntyminen (Lehesvuori, 2013).

Lähteet

- Aguiar, O. G., Mortimer, E. F. & Scott, P. (2009). Learning from and responding to students' questions: The authoritative and dialogic tension. *Journal of Research in Science Teaching*, 47(2), 174-193. <https://doi.org/10.1002/tea.20315>
- Alexander, R. (2006). *Towards dialogic teaching*. (3rd ed.) Dialogos.
- Bakhtin, M. (1986). *Speech genres and other late essays*. University of Texas Press.
- Furtak, E.M., Glasser, H., & Wolfe, Z.M. (2016). *The Feedback Loop: Using Formative Assessment Data for Science Teaching and Learning*. National Science Teachers Association Press.
- Lehesvuori, S. (2013). *Towards dialogic teaching in science: challenging classroom realities through teacher education*. University of Jyväskylä. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-5152-8>
- Lehesvuori, S., Hähkiöniemi, M., Jokiranta, K., Nieminen, P., Hiltunen, J., & Viiri, J. (2017). Enhancing Dialogic Argumentation in Mathematics and Science. *Studia Paedagogica*, 22(4), 55-76. <https://doi.org/10.5817/SP2017-4-4>
- Lehesvuori, S., Ramnarain, U., & Viiri, J. (2018). Challenging Transmission Modes of Teaching in Science Classrooms : Enhancing LearnerCentredness through Dialogicity. *Research in Science Education*, 48(5), 1049-1069. <https://doi.org/10.1007/s11165-016-9598-7>
- Metsäpelto, R.-L., Vasalampi, K., Poikkeus, A.-M., Lerkkanen, M.-K., Salminen, J., & Mäensivu, M. (2017). Opettajien kokemuksia dialogisuuden edistämisestä luokassa. *Kasvatus*, 48, 6-20. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201905082441>
- Muhonen, H., Pakarinen, E., Poikkeus, A.-M., Lerkkanen, M.-K., & Rasku-Puttonen, H. (2018). Quality of educational dialogue and association with students' academic performance. *Learning and Instruction*, 55, 67–79. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2017.09.007>